

(/)

🏠 (/)

> Danmark og Europa efter 1945 (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945>)

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>) > Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>)

> Karikaturkrisen

← [Forrige artikel \(http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/skaren-taberen-frelseren\)](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/skaren-taberen-frelseren)

Karikaturkrisen

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 1311

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/karikaturkrisen)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/karikaturkrisen](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/karikaturkrisen)) **t**

(<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på [\[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/karikaturkrisen\]\(http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/karikaturkrisen\)\) **in**](http://www.historie-</p></div><div data-bbox=)

([\[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/karikaturkrisen&title=\]\(http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/karikaturkrisen&title=\)\)](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-</p></div><div data-bbox=)

Kirstine Sinclair

Karikaturkrisen.

100 danmarkshistorier, Aarhus Universitetsforlag, 2021. 100 sider. 100 kr.

Af Kaare R. Skou, journalist, forfatter

Jyllands-Postens kontroversielle og noget usædvanlige håndtering af vores grundlovsbestemmelse om ytringsfrihed i form af bladets pukken på flertallets ret til at håne et mindretal, som den kom til udtryk gennem Muhammed-tegningerne i 2005, kan stadig sætte lidenskaberne i kog. Så sent som i denne folketingssamling har Nye Borgerliges hedspore i menneskejagten på muslimer, Mette Thiesen, krævet Muhammed-tegningerne gjort til obligatorisk stof i folkeskolens danskundervisning.

Det skete endda med tilslutning fra Ellen Trane Nørby i Venstre, hvilket viser noget om hvor langt dele af nutidens Venstre har bevæget sig bort fra sit liberale, frisindede menneskesyn for at vikle sig med ind i en vulgær højrenationalisme, som i sin yderste konsekvens foreløbig i USA har ført til folkets angreb på Kongressen og et decideret forsøg på statskup. Forslaget blev afvist af undervisningsminister Pernille Rosenkrantz-Theil på hendes sædvanlige præcise, til tider noget hårdtslående, men umiddelbart kommunikative facon.

På den baggrund er en lille, nøgtern bog om karikaturkrisen, som historikeren Kirstine Sinclairs både velkommen og relevant. Kirstine Sinclair er til daglig lektor på Syddansk Universitets Center for Mellemøststudier, og bogen er et bind i Aarhus Universitetsforslags smart tænkte serie af 100 nedslag i historien a 100 sider til 100 kroner stykket. Et lødigt bidrag til fastholdelse af fornuften som en dansk værdi, før mavefornemmelser og alskens former for religionsforfølgelse helt underløber, hvad generationer har kæmpet for af åndsfrihed og vilje til anerkendelse af synspunkter, man ikke selv deler. Hvis Jyllands-Postens daværende kultureddaktør, Flemming Rose, som er en person, der har gjort sig mange og nuancerede tanker om ytringsfrihedens væsen og grænser, dengang havde haft fantasi til at forestille sig, hvad han afstedkom af misforståelser, motivfortolkninger og forfladiget debat, tvivler jeg på, at tegningerne var blevet trykt – eller i hver fald trykt på den måde, de blev det.

Kirstine Sinclair indleder sin bog med en kort gennemgang af krisens kronologi, som ikke er uvæsentlig for forståelse af den. Derefter følger en beskrivelse i ord af de 12 tegninger – tegningerne er ikke gengivet, hvilket selvfølgelig må være et bevidst valg fra forfatterens og/eller forlagets side. Jeg skal ikke kritisere dette valg, men ville netop i denne forbindelse også have kunnet forsvare alternativet. Kirstine Sinclair opdeler godt set tegningerne i to puljer: Den ene spiller på vores fordomme over for islamisk kultur, mens tegningerne i den anden kategori nøgternt aflæst lige så meget indeholder en spørgsmålsstillen ved Jyllands-Postens motiv til at lade satirikere tegne Muhammed. Hun kommer til det facit på sin billedanalyse, at kun Kurt Westergaards tegning med bomben i turbanen indeholdt det, der skulle til for at skabe opstandelse i dele af den muslimske verden. De øvrige kunne kun forstås i en dansk kontekst og var derfor mere ligegyldige internationalt set. Der var for meget, der skulle forklares en ikke-dansker.

Statsminister Anders Fogh Rasmussens kontante, men også noget hovne afvisning af at mødes med ti ambassadører fra muslimske lande med den farverige, men til fingerspidserne diplomatisk korrekt optrædende ægyptiske Mona Omar Attia i spidsen, analyseres, og her kommer Kirstine Sinclair til den interessante slutning, at det næppe var statsministerens sprogbrug eller hans totale negligering af to andre forhold omtalt i henvendelsen, som stødte de fremmede diplomater, men at han og Statsministeriet var hele ni dage om at svare. Svaret på en sådan henvendelse fra en fremmed stat ventes i diplomatiske kredse at falde omgående.

De to andre punkter i diplomaternes brev angik en lille lokalradio ved navn Radio Holger, som er en pueril, fuldstændig ligegyldighed kun af interesse for en lille, men trofast menighed af kværlantiske konspirationsteoretikere på Frederiksberg (jeg har selv som mangeårigt medlem af Pressenævnet været med til at behandle adskillige sager, hvor den pågældende radiostation har været part - og nu bliver dens sager som regel afvist ved en formandsafgørelse med en standardskrivelse).

Mere grund til reaktion var der i forhold til den konservative kulturminister Brian Mikkelsens tale på det konservative Landsråd, som Kirstine Sinclair desværre kun refererer ud fra et klip bragt i Danmarks Radios Deadline. Vel var klippet provokerende, men det var faktisk uangribeligt. Der, hvor Brian Mikkelsen gik over stregen for Mona Attia, var da han sagde, at han stillede sig solidarisk med stand-up-komikeren Frank Hvam, som havde udtalt, at han ikke turde pisse på koranen af frygt for repressalier.

Skrevet på et af de såkaldt sociale medier havde det måske været acceptabelt, men udtalt i forsamlingen af noble konservative samfundsstøtter var det grænseoverskridende - man kunne mærke det, der gik et lydeligt gib gennem de delegerede i Aalborg Kongrescenter. Ville Brian Mikkelsen have set gennem fingre med, at en provokatør havde pisset på Bibelen ihukommende at for eksempel trafikminister Arne Melchior nogle år før havde beordret DSB til at overmale et billede på Birkerød station forestillende Jesus med erigeret lem? Billedet var malet af provokatøren Jens Jørgen Thorsen efter en konkurrence om udsmykningen af en tunnel på den nye station.

Bogen strejfer selvfølgelig også forsegene på at få rejst retssager om overtrædelse af blasfemibestemmelsen og racismeparagraffen i straffeloven og Rigsadvokatens afslag herpå. Kirstine Sinclair går her i sin forklaring af blasfemiparagraffens rækkevidde efter min mening fuldstændig galt i byen. Hun skriver, at da paragraffen blev formuleret i 1866, var formålet at beskytte folkekirken mod vandalisme og sikre helligholdelsen af den kristne tro, da det dengang blev set som definitionen på opretholdelse af ro og orden i samfundet. Det er derfor en misforståelse at tro, at blasfemiparagraffen i 2005 kunne benyttes til at beskytte minoritetsreligionen islam, konkluderer hun.

Det var ikke det, rigsadvokat Henning Fode sagde. Hans pointe var, at der ikke havde fundet en forhånelse sted af islams tros lærdomme, og derfor kunne der ikke være tale om blasfemi.

Med andre ord beskytter - eller beskyttede - blasfemiparagraffen grundlæggende ikke mennesker, men Gud - og ikke bare Gud, men guder i al almindelighed. En blasfemiparagraf var allerede under overvejelse i Den Grundlovgivende Rigsforsamling, hvor det kom til flere sammenstød mellem Grundtvig og de højkerkelige biskopper Tage Müller fra Ribe og J.P. Mynster fra København. De krævede ganske rigtigt en beskyttelse kun af folkekirkens Gud og ikke alle mulige mellemstlige gudeskikkelser eller af den katolske pavedyrkelse. Mellemstlige gudeskikkelser var her helt klart en eufemisme for jødedommen, hvis Gud de ville have skilt ud, skønt det er den samme Gud som kristendommens (og muslimernes). Grundtvig gik op imod dem og mindede dem om, at Jesus kom fra Mellemøsten, og at der intet dansk var ved ham.

Hans standpunkt var, at havde man opnået dansk indfødsret, havde man samtidig opnået ret til beskyttelse af sin gud. Forsamlingen var overvejende af samme indstilling som Grundtvig, og her strandede overvejelserne om en blasfemiparagraf.

Det andet spørgsmål, spørgsmålet om opretholdelse af ro og orden, blev taget op under debatten om retten til at dyrke sin Gud på den måde, der bedst stemmer med ens overbevisning - altså ikke en beskyttelse af Gud, men en beskyttelse af mennesker, der dyrker en gud. Her forenede de højkerkelige biskopper og Grundtvig sig, mens modstanden mod paragraffen, som endte med at blive en del af Grundloven i 1849, kom fra konservativ side. A.S. Ørsted sagde, at det ikke kunne være rigtigt, at "alle slags vilde sværmere, alle slags materialister og alle fra andre sekter, hvis lærdomme ikke umiddelbart strider mod retsordenen, men dog indeholder spiren til retsordenens og hele den offentlige sædeligheds ødelæggelse" frit kunne udøve sine ceremonier. Det samme måtte gælde for jesuitter (som på den tid var de værst tænkelige fortolkere af kristendommen, men som i dag besætter pavestolen), munke og andre papistiske gejstlige. Horsens borgmester Ditlev Ræder gik endnu videre og krævede et direkte forbud mod jesuitter og munkeordner.

Ørsted og Ræder blev stemt ned, mens blasfemien først kom på Rigsdagens bord igen i 1866 og da klart omfattende en beskyttelse af alle guder - altså den grundtvigske opfattelse, og man nedstemte enhver tanke om at knytte beskyttelsen sammen med statsborgerskabet, således at også udlændinges guder var beskyttet.

Kirstine Sinclairs stærke side er helt klart, hvad der skete, da Jyllands-Postens tegninger gjorde sin entré på verdensarenaen. Her skifter hendes bog mærkbar stil fra at være et referat til at være en analyse, og den er præcis, uden mange mellemregninger og uden nåde for det, man vel bedst kan betegne som danskerens inklusive statsminister Anders Fogh Rasmussens selvforståelse.

Jeg holder i den forbindelse meget af hendes billede af, at med tegningerne snublede vi nødtvungent ind i globaliseringens tidsalder. Det gentages i forskellige variationer og fortjener det. Til da havde den været noget, man talte om og filosoferede over i indviede kredse uden at gøre sig det helt lavpraktiske klart, at den

også betød, at reaktionen på, hvad der stod i en århusiansk avis, ikke nødvendigvis først kom fra København, men fra et sted længere borte med et alfabet, vi synes er noget krimskrams og en ageren, vi finder frastødende.

Det er Kirstine Sinclairs klare opfattelse, at når reaktionen blev så kraftig, som den blev i en række muslimske lande, så handlede det for mange af indbyggerne i disse lande om for en gangs skyld at få mulighed for at udtrykke sig kritisk ikke alene om deres eget styre, men også om verdens tilstand. Det gjaldt ikke mindst i Syrien, hvor Assad dengang sad sikkert på magten. Det politisk interessante var imidlertid ikke flag- og ambassadeafbrændingerne, men reaktionen fra Den Arabiske Liga med den tidligere egyptiske udenrigsminister Amr Moussa i spidsen.

Moussa henviste direkte til den kontroversielle amerikanske politolog Samuel Huntingtons tese i bogen *Civilisationernes Sammenstød* om, at fremtidens krige ville blive udkæmpet mellem civilisationer, og ikke som hidtil fortrinsvis mellem lande inden for den samme civilisation.

En mere eller mindre tvivlsom gruppe islamister rejste rundt blandt muslimer for at ophidse dem eller hente støtte. Anders Fogh Rasmussen søgte på sin side støtte hos vennerne, og det gik som bekendt ikke så godt. Såvel rollemodellen Bush, som Condoleezza Rice og Javier Solana støttede, men tilmålte samtidig muslimerne en vis forståelse.

Kirstine Sinclair konkluderer, at karikaturkrisen på langt sigt førte til en omrokering i det muslimske landskab i Danmark, hvor nye organisationer og foreninger med et mere tillidsfuldt udgangspunkt i forhold til den danske samfundsmodel tog føringen. På det personlige plan betød det, at enkeltpersoner, herunder hovedpersonerne Ahmed Akkari og Flemming Rose rykkede sig i retning af gensidig anerkendelse, mens konfliktpotentialet og niveauet forblev det samme på institutionelt plan. Vi befinder os stadig i Vesten og i den muslimske verden på en konfrontationskurs, hvor islamister lader sig provokere og ytringsfrihedsforkæmpere står fast på deres (håne)ret.

På den måde er Kirstine Sinclairs bog i sin nøgternhed ikke en bog, der efterlader læseren som optimist, men snarere som en bedre oplyst defaitist, og det er ikke nødvendigvis så ringe endda.

[Historie-online.dk, den 14. april 2021]

← [Førrige artikel \(http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/skaren-taberen-frelseren\)](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/skaren-taberen-frelseren)

SE RELATEREDE ARTIKLER

DANMARKS ØKONOMISKE HISTORIE 1910-1960

(<http://www.historie-online.dk/boger/danmarks-oekonomiske-historie-1910-1960>)

UDENRIGSMINISTER I KRIG OG FRED